

Müzik Takım Ruhunu KUVVETLENDİRİYOR

Klasik müzik geleneğinden yetişen Türkiye'nin önde gelen arp sanatçısı
Şirin Pancaroğlu ile kapsamlı bir söyleşi gerçekleştirdik

✍ Merve Ay

Washington Post gazetesi tarafından "uluslararası ölçekte büyük bir yetenek" olarak nitelendirilen arp sanatçısı Şirin Pancaroğlu ile klasik Türk müziğinin bir enstrümanı olan ve 17. yüzyılda tarih sahnesinden silinen çengi konuştuk. Pancaroğlu, çeng üzerine gerçekleştirdiği araştırmalarının yanı sıra iş dünyası için müziğin önemi ile ilgili düşüncelerini de Çerçeve okurlarıyla paylaştı.

■ **Batı müziği eğitimi almış olmanıza rağmen klasik Türk müziğinin bir enstrümanı olan çeng üzerine ciddi çalışmalar yapıyorsunuz. Çenge olan ilginizin nasıl başladığını bizlerle paylaşır mısınız?**

İlgimi tetikleyen iki kişi var aslında. İlki kız kardeşim Doçent Dr. Oya Pancaroğlu. Oya, sanat tarihçisidir ve İslam sanatı konusunda uzmandır; Orta Çağ üzerine çalışır. Ben de onun sayesinde

ABD'de üniversite öğrencisiyken, bu enstrümanın bolca yer aldığı görsel kültür sergileri, yayınları ve sergi katalogları yoluyla çenge aşinalık kazandım.

Çeng, minyatürlerde en çok boy gösteren çalgılardan biridir. Minyatürlere baktığımda yerde oturularak çalınan bir kucak arpa dikkatimi çekmişti. Bizim coğrafyamıza ait bir arp olduğunu düşündüm.

İkinci kişi ise Türk müziğinin çok önemli bir ustası olan bestekâr ve udi rahmetli Cinuçen Tanrıkorur'dur. Cinuçen Bey Amerika'da tedavi görürken kendisiyle tanışma ve olağanüstü müzik bilgisinden yararlanma fırsatım

oldu. Türk müziğini bana sevdiren odur. Kendisi, beni bir gün İstanbul'da kadim Türk sazlarından oluşan bir topluluğun konserine götürmüştü. Orada ilk defa yakından bir çeng gördüm. Beni oraya bilerek götürdüğünü düşünüyorum. Sanırım, böyle bir şeye merak salmamı istedi. Ben, bir gün

“**MÜZİK HEM BİRLİKTE
ÇALIŞMA KÜLTÜRÜNÜ,
TAKIM RUHUNU
KUVVETLENDİRİYOR HEM
DE STRESİ AZALTIYOR**”

RÖPORTAJ AKTÜEL

AHMED-İ
DAİÇENGNAME
ADLI ESERİNDE
DİYOR Kİ, "BİR BA-
ŞIN VAR AMA BİN
SESİN, BAĞLI AMA
AYNI ZAMANDA
HÜRSÜN, EĞİK
BOYNUNDAN
DOLAYI BİR
GARIBAN GİBİ AMA
AYNI ZAMANDA
SOYLUSUN,
MUTLULUK
VERİYOR AMA YAS
TUTUYOR GİBİSİN"

Şirin Pancaroglu

bu çalgıyla çalışmalar yapacağımı anladım. Aradan epey bir zaman geçti ve Tekfen Holding ile 2008'de bir proje kapsamında ilk çengi yaptık. Daha doğrusu ilk prototipi.

■ **Çengin bir de tasavvufi bir yönü var değil mi? Buna da değinir misiniz?**

Çeng tasavvuf kültürü içerisinde ciddi bir sembol işlevi görmüştür. Çünkü yere oturarak çalınır ve gövdesi yukarı doğru yükselip, sonra gövdenin ucundan eğiliyor. Âdeta eğik başlı bir âşık figürünü andırıyor...16. yüzyıl şairlerinden Bursalı Ahmed-i Dai'nin *Çengname* adlı eserinde çeng, metaforik bir biçimde dile geliyor. Gövdesi insan bedenini, telleri insanın ifade olanaklarını, gövdesini kaplayan deri yüzey fiziksel güzelliği, akort çivileri ise iradeyi betimliyor. Metinde, şair çeng ile konuşuyor ve bir dizi muamma konuyu sergiliyor. Şair çenge diyor ki, "Bir başın var ama bin sesin, bağlı ama aynı zamanda hürsün, eğik boynundan dolayı bir gariban gibi ama aynı zamanda soylusun, mutluluk veriyor ama yas tutuyor gibisin." Bu sadece bir örnek; ama düşünün ki nasıl bir etki alanı varmış, adına

kitap yazılmış (*Çengname*, Çengin Kitabı demek). Çeng, Orta Çağ'da 11. yüzyıldan 14. yüzyıla kadar tasavvufi değeri yüksek bir çalgı olarak el üstünde tutuluyor.

■ **Çeng üzerine yaptığınız araştırmalar sonucu elde ettiğiniz veriler paralelinde değerlendirdiğinizde Türk müziğinde çengin varlığı ile ilgili neler söyleyeceksiniz?**

Çeng, tamamen unutulmuş bir çalgı. Hatta Orta Çağ'dan günümüze bu çalgının bir parçası bile ulaşmamış. Aslında unutulmuş demek yerine kullanımdan düşmüş demek daha doğru olacak. Çünkü hiçbir toplum, kullandığı bir çalgıyı sebepsiz yere unutmaz. Çeng bir defa Mezopotamya'dan intikal etmiş çok ilkel bir arp. Orta Çağ'da İran, Suriye, Irak ve Türkiye coğrafyasında antik ikelliğinin üzerine neredeyse hiçbir ilerleme kaydetmemiş.

Mezopotamya arplarının tasvirleriyle minyatürlerdeki çengleri karşılaştırdığımızda net bir şekilde görebiliyoruz. Muhtemelen çeng, müzikteki gelişimlere ayak uyduramadı ve başka çalgılar onun yerini aldı. Demek istediğim, müzik ilerliyordu fakat çeng geri kaldı. Dolayısıyla bugün yaptığımız bir çengi alıp herhangi bir fasıla, herhangi bir müziğe eklemek pek de akıl kâni değil.

■ **17. yüzyılda tarih sahnesinden çekilmiş bir enstrümandan bahsediyoruz ve siz bunu 21. yüzyılda tekrar gündeme getirdiniz. Çengnağme adlı bir de albüm çalışmanız oldu. Bu albümden bahseder misiniz?**

Benden önce de çengle ilgili çalışmalar oldu; ama ben bir arpist olduğum için sazı üst sınırlarına doğru zorladım. Bugüne kadar çeng çalan bir arpist olmamıştı. *Çengnağme*'yi bestekâr ve okuyucu arkadaşım değerli müzisyen Bora Uymaz'ın teşviki ve Sarten AŞ'nin desteğiyle hazırladım. Albüm, dünyanın ilk çeng albümü olma özelliği taşıyor. O güne kadar çengi daha ziyade Batı çalgılarının arasında konumlanarak çalışmalar yapılmıştı. Bora'nın önerisiyle bu çalışmada çengi akraba Türk çalgılarıyla bir araya getirdik. Buna bir arşiv albümü de diyebiliriz. Albüm, çengi hem tek başına hem de onu küçük topluluklar içerisinde, coğrafya akrabalığı bulunan, ney, kemençe, tambur, lavta, kudüm, bendir gibi çalgılar ve insan sesiyle birleştiriyor. Müzikler geçmişten bugüne uzanıyor. *Çengnağme* bir tarafta eski eserler, bir tarafta yeni besteler ve bunları birbirine ören tak-

MÜZİK, DÜŞÜNCEYİ
YAVAŞLATIR AYNI
ZAMANDA DA TEK
NOKTAYA
ODAKLANMANIZI SAĞLAR

simlerle zenginleşen bir seçki. İçinde hem Bora Uymaz hem de benim birer bestem var. *Çeng-nağme*'de, çengi bugün nasıl kullanabileceğimizi hayal ettik. Çok sevilen bir albüm oldu. Albümün prodüktörlüğünü Bora Uymaz üstlendi. Volkan Ergen, Meriç Dönük, Murat Aydemir, Yavuz Akalın, Derya Türkan albüme icralarıyla katılan değerli müzisyenlerden arasında yer aldı.

■ **Tasavvufa tekrar dönecek olursak, kurucuları arasında yer aldığınız “Şimdi Ensemble” ve ilk albümü *Eternal Love*'dan bahsedermisiniz?**

Şimdi Ensemble'ı, Bora Uymaz ile birlikte 2013'te kurduk. Mistik yaklaşımlar temeline oturan, manevi ve müzikal içselliklerin ön planda şekillendiği “Şimdi Ensemble”ın ilk albümü *Eternal Love*, Fransız konuk sanatçı Michel Godard'ın çok yönlü katılımıyla farklı bir boyut kazandı. Albümü geçtiğimiz ocak ayında, eşanlı olarak Türkiye'de ve Almanya'da yayımlandık. Türkiye'de Kalan Müzik imzasıyla, Almanya'da ise Yunus Emre Enstitüsü ile bir proje bağlamında Gaido-Dreyer plak şirketinden piyasaya çıkan *Eternal Love* bir sufi müzik albümü. Eskiden yeniye bu türün örneklerini sunduğumuz albümde bizlerin de besteleri bulunuyor. Basit bir kompozisyon formu gibi görünse de ilahiler, müzikalite ve müzikal zekâ açısından dâhiyane şeylerdir. Sadeliği o denli ki okuyan veya dinleyene kendi de bunu yapabirmiş gibi bir his veriyor. İlahiler aynı zamanda edebiyatımızdaki muhteşem sözlerin daha iyi anlaşılması ve idrak edilen şeyin daha iyi hayata geçirilmesi amacıyla bestelenmiş küçük melodilerdir.

■ **Albümde bir de konuk sanatçı var...**

Evet, *Eternal Love*'da bir de Fransız konuk sanatçımız var. Michel Godard dünyaca ünlü bir müzisyen. Davetimiz üzerine Orta Çağ'da Avrupa'da kullanılmış bir dinî müzik çalgısı olan “serpent”in yanı sıra tuba ve basıyla albümde yer aldı. Şimdi Ensemble'da iki kuşak usta müzisyenler bir arada. Ben bu projede mandallı arp çalışıyorum. Bora okuyucumuz ve müzik yönetmenimiz. Kemeçede Mehmet Yalçın, tamburda Hasan Kiriş, neyde Ali Polattemir ve ritimlerde Volkan Ergen'den oluşan İzmir, İstanbul ve Mersin temelli topluluğumuzla bu yıl Avrupa ve Kafkaslarda 12 adet konser dizisi gerçekleştireceğiz. Yunus Emre Enstitüsüyle bir iş birliği olarak gerçekleşecek bu proje konusunda çok heyecanlıyım. Çünkü bu albümle sufi müziğimizi sınır ötesine taşımayı amaçlıyoruz. Bunu yaparken de farklı müzik akımlarının birlikte oluşturduğu taze bir vizyo-

Albümün bir yanda geleneğe sadık, öte yanda ise caz ve erken dönem müziklerine de göz kırpan bariz yenilikçi bir lezzeti de var

numuz var. Albümün bir yanda geleneğe sadık, öte yanda ise caz ve erken dönem müziklerine de göz kırpan bariz yenilikçi bir lezzeti de var. Derdimiz dinleyicinin kalbiyle anlayabileceği bir müzik yapmak ve bunu uluslararası platformda prestijli bir yere taşımak.

■ **İş stresinden uzaklaşmak adına müziğin insan üzerinde bıraktığı olumlu etkilerin neler olduğunu düşünüyorsunuz? Yoğun tempoda çalışan işadamlarımıza bu konuyla ilgili tavsiyeleriniz neler olur?**

İş yoğunluğu, günümüz yaşamının âdeta bir hastalığı diyebiliriz. Sanırım bilgi akışının fazlalığı nedeniyle çok daha fazla şeyden haberdar oluyoruz. Öte yandan da hayat çok hızlı akıyor. Baş döndürücü. Bu bize aşırı hız ve doluluk olarak dönüyor. Müzik, düşüncüyü yavaşlatır aynı zamanda da tek noktaya odaklanmanızı sağlar. Bundan dolayı müzik terapötiktir. Bence müzik iş yerlerinde olmalı; ancak tabii ki asansör müziği olarak değil, ortak bir faaliyet olarak. Hem birlikte çalışma kültürünü, takım ruhunu kuvvetlendiriyor hem de stresi azaltıyor. Müziği iş yerlerine dâhil etmek için çeşitli yöntemler var. Mesela Orff sistemi ile beden müziği yapmak mümkün... Harika bir sistem ve iş yerlerinde kolayca verilebilir. Bunun dışında yine iş yerinde grup hâlinde ritim çalgılarıyla çalışmalar da çok yararlı, bu da iletişimi son derecede kuvvetlendiren bir konu. Yani toplu müzik yapmak çok özel bir durumdur ve çözemediğiniz birçok sıkıntıyı insanlarla aşarsınız.

RÖPORTAJ AKTÜEL

BİYOGRAFI

Şirin Pancaroğlu **Kimdir?**

Klasik müzik geleneğinden yetişen Türkiye'nin önde gelen arp sanatçısı Şirin Pancaroğlu, 1968 yılında Ankara'da doğdu. Avrupa'daki eğitimini Cenevre Konservatuvarında, ABD'deki eğitimini ise İndiana Üniversitesi Müzik Fakültesinde yüksek lisans derecesiyle tamamladı. 1988'ten bu yana yurtiçi ve yurtdışında *Hasret Bağı*, *Kuyruklu Yıldız Altında*, *Barokarp*, *Eski Dünya-Yeni Dünya*, *İstanbul'un Ses Telleri*, *Elişi*, *Resonating Universes*, *Çengnağme*, *Cafe Tango* ve *Eternal Love* başlıklı albümleri yayınlandı. Enstrümanının Türkiye'deki tanıtımına katkıda bulunmak ve kullanımını yaygınlaştırmak için 2007 yılında Arp Sanatı Derneğini kurdu. Kayıp bir çalgı olan Osmanlı-Türk arpi "çeng"i yeniden ortaya çıkarmak üzere çalışmalar yaptı. Birikimlerini çeşitli mesleki yayınlarda ve gazetelerde kaleme aldığı müzik yazılarıyla okurlarla paylaşan sanatçı, Dünya Arp Kongresi yönetim kurulu üyesidir. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Takdir Ödülü, 19 Mayıs Üniversitesi "En İyi Virtüöz" Medya Ödülü ve Çağdaş Gazeteciler Derneği ödülleriyle layık görüldü. 2013 yılında Bora Uymaz ile birlikte "Şimdi Ensemble"ı kurdu. "Şimdi Ensemble"ın ilk albümü de *Eternal Love* oldu. Klasik müzik geleneğinden yetişen Türkiye'nin önde gelen arp sanatçısı aynı zamanda geleneksel Türk müziği, doğaçlama, tango ve avangart türlerindeki çalışmaları ve mizansen içeren performanslarıyla övgüler alırken, bir yandan da klasik çizgideki arp konserlerini sürdürmektedir.

Ayrıntılı Bilgi için: www.sirinpancaroglu.com

ÇENGNAĞME BİR TARAFTA ESKİ ESERLER, BİR TARAFTA YENİ BESTELER VE BUNLARI BİRBİRİNE ÖREN TAKSİMLERLE ZENGİNLEŞEN BİR SEÇKİ

Adem Dönmez

SİSTEMLER, BİREYLER VE DEVRİMLER...

Romanya denince aklımıza ilk hangi isim geliyor? Kont Drakula, Popescu, Hagi veya Ceauşescu... Mart ayı içerisinde MÜSİAD Romanya Şubesinin açılışı için Romanya'nın başkenti Bükreş'e gittik. Uçağa binmeden önce kendi kendime düşündüm, "Acaba Romanya hakkında ne biliyorum?" diye ve özellikle bazı isimler ön plana çıkıyordu. Bir şehri, ülkeyi zihnimde konumlandırırken farklı detaylarına önem vermeye çalışıyorum. Bu insanlar içinde geçerli. İlk izlenim veya göz aşinalığı da diyebiliriz. Her şey bir kenara içinizde ne bırakıyor? Bir şehir sizi ne ile ne kadar etkileyebilir?

Romanya'nın başkenti Bükreş'te gözüme ilk çarpan geniş caddeler ve caddelere bakan estetik binalardı. "Hepsi birbirine benziyor?" dedim. Sonradan öğrendim ki bu binaların neredeyse hepsi Romanya'nın son hüzünlü lideri Ceauşescu zamanından kalmamış. Bir diğer ayrımı da ön yüzleri ihtişamlı olan bu caddelerin arka tarafları gayet sıradan hatıta daha da kötüymüş. Ceauşescu, Romanya'yı 25 yıl boyunca yöneten komünist bir lider. Komünizm, Romanya'ya İkinci Dünya Savaşı sonrası geliyor ve 1989'da Ceauşescu'nun idam edilmesine kadar 42 yıl devam ediyor. Bu sürenin büyük bir kısmında onun imzası var. 1989'da Berlin Duvarı yıkılıp, komünizm resmî olarak çöktüğünde Romanya'da dönüşüm ve çöküş de kapıyı çalmış oluyor. 1989'un son günlerinde halk ayaklanması başlamış. Ceauşescu, eşi ile birlikte kaçmak isterken yakalanmış ve televizyon ekranlarında yayınlanan iki saatlik bir askerî yargılama sonucunda idam kararı verilmiş. Ardında da aynı gün içinde eşi ile birlikte kurşuna dizilmiş. Basit bir internet araştırmasında tüm bu bilgilere ulaşabilirsiniz. Fakat işin asıl tarafı, Ceauşescu'nun yakalanışından idam edilmesine kadar her anının kameralara alınması ve bu görüntülerin sistemli bir şekilde dünyaya dağıtılarak, "Biz başardık,

artık yeni bir Romanya olacak." demek istenmesi sanırım. Çünkü Ceauşescu'nun devrilmesi sadece Romanya için değil Avrupa başta olmak üzere dünya gündemi içinde önemliydi. Çünkü onun idamı, Soğuk Savaş döneminin sonunun geldiğinin göstergesiydi.

Ceauşescu 1983 yılında ülke yönetimini tek bir çatı altında toplamak için bir saray yaptırmaya karar veriyor. Ben şu an yapımı tam olarak 1994 yılında tamamlanan o sarayın önündeyim. Yağmur çiseliyor. Başımı kaldırdığımda önümde kocaman bir yapı görüyorum. Dört tarafı da aynı şekildeymiş. Sağımda ve solumda uzanan duvarlar var. Kendimi bu devasa sarayın etkisine kapıtırıyorum. Fakat sonra içeri girdiğimde aynı hazzı alamıyorum. Çünkü Ceauşescu 1989 yılında kurşuna dizilmiş ve sarayının bittiğini görememiş. Hâl böyle olunca da asıl önemli olan yaşanmışlık eksikliği sarayın her odasında göze çarpıyor. Bu sebeple sadece dışarıdan görmeniz yeterli bu sarayı, içeri girmenizin bir manası yok.

Bükreş caddelerinde araba ile dolaşırken dikkatimi çekti, farklı bir gelenek var. Eğer bir araca yol verirsiniz ya da trafikte herhangi bir şekilde yardımda bulunursanız öndeki araç dörtlülerini yakıyor, arkadaki araçta buna karşılık olarak selektör yapıyor. Bu karşılıklı bir teşekkür etme biçimi. Bu öyle sık oluyor ki araç içinde fark etmemeniz mümkün değil.

